

податків отримують невинуватені прибутки і мають змогу «витискати» з ринку сумлінних конкурентів.

Список використаних джерел:

1. Финансы: Оксфордский толковый словарь. М.: Весь мир, 1997. 634 с.
2. Стігліц Джозеф Е. Економіка державного сектора : Пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. К.: Основи, 1998. 803 с.
3. Економічна енциклопедія. К.: Академія, 2002. Т. 3. 869 с.
4. Вишневський, А. Веткін. Відхід від сплати податків: теорія і практика : монографія. Донецьк: ІНАН України, Інститут економіки промисловості, 2003. 294 с.
5. В. Вишневский, А. Веткин. Уклонение от уплаты налогов и рациональный выбор налогоплательщика. *Вопросы экономики*. 2004. №2. С. 96-108.
6. Фінансовий моніторинг / Офіційне Інтернет-представництво при НБУ України. URL : <http://www.bank.gov.ua>.

Бурдаківська Неля Петрівна

Провідний спеціаліст відділу фінансів Чемеровецької селищної ради

Кузь Леся Анатоліївна

Головний спеціаліст загального відділу Чемеровецької селищної ради

ПІДВИЩЕННЯ САМОСТІЙНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Існуюча на сьогодні система забезпечення місцевих бюджетів достатніми фінансовими ресурсами для виконання функцій, покладених на органи місцевого самоврядування, не відповідає потребам громад, вона не створює фінансове підґрунтя для сприятливого життєвого середовища, необхідного для

надання мешканцям територіальних громад якісних і доступних суспільних благ та послуг на основі забезпечення сталого розвитку території. Отже, саме від рівня та якості фінансового забезпечення, фінансової самостійності та самодостатності місцевих бюджетів залежить ефективне функціонування інституту місцевого самоврядування, що можливо досягти за умов раціонально побудованої системи децентралізації фінансових ресурсів.

Обсяги фінансових ресурсів, які перебувають у розпорядженні місцевих органів влади, після проведення децентралізації, постійно зростають, про що свідчать дані табл. 1.

Таблиця 1

Частка доходів місцевих бюджетів України у доходах зведеного бюджету України та у ВВП, %*

Рік	Частка доходів МБ у доходах зведеного бюджету України		Частка доходів МБ у перерозподілі ВВП	
	без урахування трансфертів	з урахуванням трансфертів	без урахування трансфертів	з урахуванням трансфертів
2013	23,8	49,9	7,2	14,5
2014	22,2	50,8	6,4	14,7
2015	18,5	45,2	6,1	14,8
2016	21,8	46,8	7,2	15,4
2017	22,6	49,4	7,7	14,7
2018	22,2	47,5	7,4	15,8

*Джерело: розраховано авторами на основі [1].

Як свідчать наведені у табл. 1 дані, після проведення фіскальної децентралізації. в Україні спостерігається стійка тенденція зростання ролі доходів місцевих бюджетів у перерозподілі ВВП. Слід зазначити, що частка доходів місцевих бюджетів у ВВП європейських країн становить в середньому 13,6%. Рівень перерозподілу ВВП через місцеві бюджети свідчить про стан децентралізації управління фінансовими ресурсами. Чим більше частка доходів місцевих бюджетів у ВВП, тим вище рівень децентралізації в країні.

Фінансова децентралізація забезпечує більш ефективне надання локальних послуг, оскільки на рівні місцевої влади витрати будуть меншими за

рахунок скорочення адміністративних витрат та витрат на поточний контроль [2].

Нова модель фінансового забезпечення місцевих бюджетів у контексті децентралізації спрямована на посилення фінансової автономії місцевих органів влади. трансформація законодавчого поля щодо посилення фінансової самодостатності територіальних громад забезпечила ріст бюджетних ресурсів місцевих бюджетів, сприяла реалізації заходів щодо залучення резервів їх наповнення та підвищила ефективність адміністрування місцевих податків і зборів.

З 1 січня 2019 р. внесено зміни до Податкового та бюджетного кодексів України в частині наповнення місцевих бюджетів:

- передбачено зарахування до доходів загального фонду міст обласного значення, районних бюджетів та бюджетів ОТГ 37% рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів державного значення, яка зараховувалася до обласних бюджетів;

- встановлено максимальний граничний розмір земельного податку для лісових земель – не більше 0,1% від їх нормативної грошової оцінки;

- скасовано норму щодо справляння плати за земельні ділянки, надані для залізниць у межах смуг відведення, у розмірі 25% земельного податку;

- передбачено, що ставки земельного податку для земель, нормативну грошову оцінку яких не проведено, застосовуються для всіх земельних ділянок як у межах населених пунктів, так і за їх межами;

- встановлено, що до 2023 р. включно індекс споживчих цін, що використовується для визначення коефіцієнта індексації нормативно-грошової оцінки сільськогосподарських угідь, земель населених пунктів та інших земель несільськогосподарського призначення, а також для цілей оподаткування єдиним податком четвертої групи, застосовується зі значенням 100%;

- змінено підходи до оподаткування туристичним збором, зокрема базою оподаткування встановлено загальну кількість днів тимчасового розміщення у місцях проживання (ночівлі) (замість вартості всього періоду проживання

(ночівлі)); змінено граничні ставки збору: у розмірі до 0,5% для внутрішнього туризму (для резидентів) та до 5% для в'їзного туризму (для нерезидентів) від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня 2019 (податкового) року для однієї особи, за одну добу тимчасового розміщення (замість розміру від 0,5% до 1% до бази справляння збору, визначеної як вартість усього періоду проживання (ночівлі)).

З початку фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів України стрімко зростають: якщо в 2014 р. їх обсяг становив 68,6 млрд. грн., то за п'ять років очікується, що зростуть майже в чотири рази та за підсумками 2019 р. становитимуть 267 млрд. грн. Протягом 2018 р. надходження власних доходів до загального фонду місцевих бюджетів України (доходи без урахування міжбюджетних трансфертів) становили 234,1 млрд. грн., що на 41,4 млрд. грн., або на 21,5%, більше порівняно з 2017 р. [3].

Проведений аналіз надходжень місцевих податків та зборів до місцевих бюджетів України засвідчив суттєве зростання з 2015 р. їхньої власної доходної бази. Розширення переліку місцевих податків та зборів було здійснено без відповідного збільшення податкових повноважень органів місцевого самоврядування. Також держава поступово зменшує обсяг загальнодержавних податків, зборів та обов'язкових платежів на виконання органами місцевого самоврядування делегованих повноважень. Вони компенсуються збільшенням питомої ваги міжбюджетних трансфертів, особливо субвенцій. Отже, процеси фінансової децентралізації та її складників гальмуються порушенням пропорцій «власні доходи – власні видатки», «закріплені доходи та міжбюджетні трансферти – делеговані видатки», що змушує органи місцевого самоврядування витратити частину власних фінансових ресурсів на виконання делегованих повноважень [4, с.41].

Враховуючи необхідність підвищення фінансової самостійності місцевих бюджетів та продовження процесу здійснення бюджетної децентралізації, доцільно зараховувати до бюджетів міст республіканського, АР Крим та обласного значення, міста Києва, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних

територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, 75% надходжень від податку на доходи фізичних осіб, що сплачується на відповідній території, та 25% – до обласного бюджету. забезпечити сплату податку на доходи фізичних осіб до відповідних бюджетів за фактичним місцезнаходженням підприємств, установ, організацій. такий перерозподіл коштів дасть змогу збільшити бюджетні ресурси, посприявши підвищенню їх фінансовій самостійності та спроможності місцевих органів влади спрямувати кошти на вирішення проблемних питань соціально-економічного розвитку територій [5, с.138].

Наявність достатніх ресурсів у місцевих бюджетах є запорукою того, що територіальна громада має можливість надавати більш якісні та більш різноманітні послуги своїм жителям, реалізовувати соціальні та інфраструктурні проекти, створювати умови для розвитку підприємництва, залучення інвестиційного капіталу, розробляти програми місцевого розвитку та фінансувати інші заходи для всебічного покращення умов проживання жителів громади.

Отже, досягнення зазначених цілей неможливе без належного рівня економічного розвитку відповідних територій, їх фінансового забезпечення і достатніх джерел для наповнення місцевих бюджетів.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної Казначейської служби України URL : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index> (дата звернення: 06.11.2019).
2. Петрушенко Ю. М. Новітні підходи до фінансування розвитку місцевих громад: від реконізму до Р2Р-кредитування. Вісник Української академії банківської справи. 2014. № 1 (36). С. 90–94.
3. Казюк Я., Вензель В., Герасимчук І. Фінансова децентралізація: експерти розповіли про результати 2018 року та перспективи 2019. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10670?page=2> (дата звернення: 06.11.2019).

4. Волохова І.С. Вектори зростання надходжень до місцевих бюджетів України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Випуск 23, Ч. 1. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. С. 39-42.

5. Рошило В.І. Місцеві бюджети в умовах децентралізації: проблематика формування та напрями реформування. Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». 2019. Випуск 2 (51). С.135-139.

Васечко Вікторія Олегівна

Консультант загального відділу виконавчого апарату

Волинської обласної ради

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Процеси забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів регулюються за допомогою механізмів державної регіональної політики. Визначальна роль серед цих механізмів належить фінансовому механізму, що створює фінансову основу забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів.

Вагомий внесок у дослідження феномену, особливостей, ролі, наукових і практичних аспектів фінансового механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів внесли провідні українські та зарубіжні вчені-економісти. Зокрема, питання, пов'язані з розробкою концептуальних засад фінансового механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів, досліджували такі науковці, як В.Баліцька, О.Бречко, О.Василик, Б.Данилишин, О.Міщук, О.Луньова, С. Львовчкін, В.Опарін, Л.Осіпова, К.Павлюк, Б.Райзберг та багато інших. Проте, не зважаючи на великий інтерес до зазначених питань, залишаються відкритими ряд проблем, спричинених низькою фінансовою